

magáról a f. l-i intézményről, nem pedig egyes iskolákról, avagy nagyrabecsült tanáraik működéséről.

(Pozsony.)

Krammer József.¹

IRODALOM.

Gyertyánffy István: Epilogus a Theanohoz. Gondolatok a Theano-nevelési eszmék gyakorlati megvalósításáról. Bpest, 1916. Lampel R. n 8°, 87 l., 1 kor. 50 f.

Az *első rész* a Nemzeti Nénevelésben (1916 jan.) megjelent cikk átdolgozott kiadása, a *második rész* pedig a szerző alapgondolatának valósítása módjáról szól. Ez a gondolat ugyanaz, mint amit *Theano* c. művében példákkal világított meg (l. *M. P.* 1915:498. l.): a nők hivatása «az emberiség erkölcsi regenerálása» s ennek érdekében ki kell fejleszteni a leányokban a családi erényeket, jó hitvesekké, háziasszonyokká, gazdasszonyokká, egyszóval jó családanyákká kell nevelni őket. Figyelmezteti az olvasót arra, hogy ennek mekkora akadálya a mai szépirodalom még a színház s hogy a családi élet nemesebb, teljesebb kialakulása nem csak a nőtől, hanem a férfiútól is megkívánja a családi erényeket. A mai idők követelik, hogy olyan anyákat neveljünk, «akik fel is tudják nevelni gyermekeiket legalább is olyan emberi értékekké, amilyeneket most elveszítettünk» s hogy a férfiakat ne csak foglalkozásokra készítsük elő, hanem neveljük őket «családalkotó és fenntartó, a családi élet házi oltárát megvédeni tudó» férfiakká. A gyakorlati célzatú II. rész a férfiak és a nők neveléséről egyaránt szól, a köznevelés mindenik tényezőjétől kívánja a családi erények ápolását, a magyar család érdekében a magyar nemzeti jellegnek, a faji jellemvonásoknak minél teljesebb kiművelését, internátusokban, tanító- és tanárképzésben, tantervekben és tankönyvekben a nevelés feladatának erősebb szolgálását. Evégre természetesen a nemzeti jellemvonások megállapítása volna az első tennivaló, s a nevelői gondolkodás elterjesztése a fő feltétel. — A szerzőt sok tapasztalata és elmélkedése tárgyától távolabb eső területekre is elviszi; láthatóan sok a mondanivalója arról, amit (79. l.) «a tankönyvirodalom természetrajza»-nak, meg «az iskolák belső élete pathológiájá»-nak nevez. Főképp e másodikról szeretnénk sokat hallani. Kétségtelenül igaza van ugyanis a szerzőnek abban, hogy az érvényesülés vágya nagyon sok embert csábít «az iskolák szűk köréből a külső szereplések színterére», pedig sem az egyesületi életben való

¹ A kérdés tárgyalását ebben a vonatkozásában befejeztük. *A szerk.*

szereplés, sem «az ú. n. tanügyi szaklapok nagymérvű, a tényleges szükségletet messze túlhaladó elszaporodása» nem szolgál javára az iskola belső életének. Másrészt azonban az is bizonyos, hogy nevelési irodalmunk is, mindenik fokú tanítóságunk egyesületi élete (szervekedése) is fejlesztést követel éppen a szerző által is óhajtott nevelési közszellem megteremtése céljából. Ezért kellene foglalkoznunk efféle kérdésekkel s mindenesetre gondoskodni arról, hogy igazságosabb legyen a gyakorlat kiváló embereinek az értékelése. Sokszor, de hiába emlegetett bajt jelöl meg a szerző azzal (72—77.), hogy a tanítói-tanári pálya «a külső elismerések és jutalmazások tekintetében talán a leghálátlanabb» s így könnyen kap lábra (már el is terjedt) az a felfogás, hogy maga a lelkiismeretes iskolai munka a boldogulásra nem elég. Ezzel a megjegyzéssel a szerző nagyon kártékony társadalmi nyavalyánkra terelte a figyelmet s a köz érdekében volna, ha erre valaki orvosságot találna. Ez a baj a nevelők pályáján tűnik a szemünkbe leginkább, de sok hasonlót látunk egyebütt is. Erről azonban csak olyanok beszélhetnek nyugodtan és a meghallgatás reménységével, akik sok más ember pályájának a fejlődését is látták s a «kiemelkedők» meg a «csak» jó tanítók beisső értékét össze-összehasonlították. Ezért Gyertyánffy munkája ebben az irányban is hasznos szolgálatot tehet, ha — amint óhajtjuk — sokan elolvassák. *í. s.*

E. Molnár: Une nouvelle méthode en psychologie religieuse.

Par —, Docteur en philosophie, Pasteur réformé á Déva (Hongrie). Avec 7 fig. (Extrait des Archives de Psychologie. 1915.). 22 lap.

A szerző szemlét tartva a valláspszichologia különböző (statisztikai, ethnográfiai, deskriptiv) módszerei fölött, kísérletet tesz egy új módszer alkalmazására, amelyet az *egyéni grafikonok* módszerének nevez s amelyről azt állítja, hogy segítségével a lelki élet legmélyebb rétegeibe is behatolhatunk. A módszer abban áll, hogy az egyén lelki életének mozgalmairól kétóránként pontos naplót vezet; megállapítja a vallásos élmények bizonyos kategóriáit, melyek szerint az egyén élményeit kétóránként megfelelő módon följegyezve, megrajzolhatja élményeinek görbéjét. Három egyénnek az ő módszere szerint készült lelki diagrammját közli s ezekből általános valláspszichológiai tényekre nézve iparkodik következtetéseket vonni. — Teljesen méltányolva a szerző komoly törekvését, nem hallgathatjuk el aggodalmainkat az új módszer alkalmazásának nehézségeivel szemben. A kétóránként való élmény-megrögzítés szándéka nem befolyásolja-e magukat az élményeket? Számol-e az új módszer a feladat tudatának determináló erejével? Milyen alapon állapította meg a szerző előre